

zaterdag 17 september · 14.30 - 15.30 uur · Sint Martinuskerk

Collegium Ad Mosam

Huub Ehlen · dirigent

Felix Mendelssohn Bartholdy 1809-1847

- Ich weiche nicht von deinen Rechten voor 4-stemmig koor (Psalm 119, 102)
- Deine Rede präge ich meinem Herzen ein voor 4-stemmig koor (Psalm 119, 11)

Carl Friedrich Fasch 1736-1800

- Heil dem Manne, der rechtschaffen lebet motet voor 4- tot 8-stemmig solo/tutti koor (Ps. 119)

Ferdinand Hiller 1811-1885

- Wohl denen, die ohne Wandel leben voor dubbelkoor, opus 65 (Psalm 119)

Felix Mendelssohn Bartholdy

- Denn er hatt seinen Engeln befohlen voor dubbelkoor (Psalm 91)

Collegium Ad Mosam

SOPRAAN Andrea van Beek, Beppie Boode,
Marielle Craenen, Irene Lam,
Paulien Lebbe en Marieke Steenhoek (solo)

ALT Anita Koolen, Yvonne Kok (solo),
Dorien Liefers (solo) en Dineke Sprong

TENOR Dolf Drabbels (solo), Ton Gerrits, Hans
Timmermans (solo) en Govert Valkenburg

BAS Thilo Dahlmann (solo), Frits Vanhulle,
Paul Jansen, Eric Ruis en Wim Reijnders

CELLO Bernard Wolteche

ORGEL Bart Rodyns

Toelichting

'Ik kan het niet helpen; het irriteert mij om te horen hoe de meest heilige en prachtige woorden op zulke armoedige en lijzige muziek gezongen worden. Ze zeggen dat het *canto fermo* is, gregoriaans enzovoort. Dat maakt niet uit. Als ze destijds niet het gevoel en de capaciteit hadden om anders te schrijven, dan hebben we dat nu toch wel. Men vindt deze mechanische monotonie toch zeker ook niet in de woorden van de bijbel. Daar is het alles waarheid en frisheid en bovendien uitgedrukt op de meest simpele en natuurlijke manier. Waarom is het dan nodig die woorden te laten klinken als een loze formule.'

Zo, Felix Mendelssohn stak zijn mening niet onder stoelen of banken. Ook niet over de kerkmuziek. In 1831 bezocht hij Rome en woonde hij enkele diensten bij in de Sint Pieter. Naar aanleiding van wat hij daar hoorde, schreef hij zijn eerste en belangrijkste leermeester aan de Sing-Akademie zu Berlin, Georg Friedrich Zelter, een brief waaruit bovenstaand citaat afkomstig is. En Mendelssohn, die zowel zijn joodse afkomst als zijn lutheraanse geloof in ere hield, was wat de kerkmuziek betreft niet eens zo vooruitstrevend. Hij was immers door Zelter grondig onderwezen in de muziek van Johann Sebastian Bach. Diezelfde Zelter was in 1829 Mendelssohns belangrijkste steun en toeverlaat bij de eerste heropvoering van Bachs *Matthäus-Passion* met de Sing-Akademie. Zelter op zijn beurt had zijn liefde voor het werk van Bach en ook Händel, een bijzonderheid in die tijd,

niet van een vreemde. Zijn voorganger en in 1791 de oprichter van de Sing-Akademie zu Berlin, Carl Friedrich Fasch, kan wat dat aangaat als trendsetter beschouwd worden. Fasch, een belangrijke spil in het Berlijnse muziekleven, had zijn kennis van en liefde voor het werk van de barokke componisten min of meer uit de eerste hand. Hij was lange tijd tweede clavecinist naast Carl Philipp Emanuel Bach aan het hof van Pruisen. Het is ook het werk van Bach en Händel dat model staat voor de componist Fasch. Fasch combineerde zijn kennis van deze barokke componisten met de Italiaanse koortraditie, en hield bijvoorbeeld met zijn interpretatie van Psalm 119 *'Heil dem Manne, der rechtschaffen lebet'* een bevlogen pleidooi voor het integreren van al het goede van de Barok met de regels van de kunst van zijn eigen tijd. En hoewel Fasch in dit werk dichter bij de Barok dan bij de klassieke tijd staat, is zijn motet van een meeslependheid die ook Mendelssohn moet hebben aangesproken.

Toch waren de ideeën van Mendelssohn over de weg van de kerkmuziek blijkbaar vooruitstrevender dan gewenst. Toen Zelter in 1832 stierf, hoopte Mendelssohn vurig dat hij benoemd zou worden tot diens opvolger aan de Sing-Akademie. Door stemming bepaalde het bestuur echter dat de eer naar de kleurloze Karl Friedrich Rungenhagen ging. De angst voor radicale veranderingen onder de jonge Mendelssohn overheerste.

En misschien was die angst vanuit het toenmalige perspectief van de Sing-Akademie wel terecht, getuige de twee korte motetzettingen die Mendelssohn waarschijnlijk rond 1823 onder de hoede van Zelter maakte van twee tekstfragmenten uit diezelfde Psalm 119. *Ich weiche nicht von deinen Rechten* en *Deine Rede präge ich meinem Herzen ein* voor vierstemmig koor getuigen van de frisheid en de sprankeling waar Mendelssohn getuige bovenstaand brieffragment naar op zoek was.

Zoals de geschiedenis geleerd heeft, was het in het geheel geen ramp dat Mendelssohn de Sing-Akademie aan zich voorbij moest laten gaan. Nu kon hij vanaf 1835 in Leipzig geschiedenis schrijven. Het is hier dat ook Ferdinand Hiller, sinds 1822 een goede vriend, weer opduikt in het leven van Mendelssohn. In het seizoen 1843-1844 verving Hiller zijn vriend

als dirigent van het Gewandhausorchester, omdat Mendelssohn in Berlijn aan het Pruisische hof verbleef. Dat de vriendschap na die periode bekoelde, had volgens Hiller meer met 'sociale factoren dan met zaken van persoonlijke aard' te maken. Maar enige wrijving over de richting van de muziek is niet ondenkbaar. Hiller, vooral bekend als pianist en componist van pianowerken, bracht bijvoorbeeld in zijn kerkmuziek – zoals zijn interpretatie van Psalm 119 voor dubbelkoor *Wohl denen, die ohne Wandel leben* duidelijk laat horen – hartstochtelijk zijn Italiaanse leerschool in stelling. Ook ging hij in zijn emotionele kleuring een stap verder dan Mendelssohn wenselijk achtte.

Wat Mendelssohn werkelijk met de kerkmuziek beoogde, maakte hij omstandig duidelijk met zijn dubbelkorige motet *Denn er hatt seinen Engeln befohlen* (Psalm 91). Hij schreef het in 1844 na een mislukte aanslag op koning Friedrich Wilhelm IV van Pruisen. Het werk 'benadert het ideaal van pure contemplatieve kerkmuziek waar de koning zo van hield, met welluidende antifonale blokken, duidelijke syllabische declamatie van de tekst en een zorgvuldige controle over de dissonanten', zo schreef Mendelssohnspecialist R. Larry Todd in de biografie van de componist. Dat Mendelssohn er zelf ook erg gelukkig mee was, bleek in 1846 toen het werk, nu met orkestbegeleiding, een plaats kreeg in zijn oratorium *Elias*.

Paul Janssen

Felix Mendelssohn Bartholdy
Ich weiche nicht von deinen Rechten

Ich weiche nicht von deinen Rechten,
denn du hast mich unterwiesen.
(Psalm 119, 102)

Felix Mendelssohn Bartholdy
Deine Rede präge ich meinem Herzen ein

Deine Rede präge ich meinem Herzen ein,
auf daß ich wider dich nicht sündige.
(Psalm 119, 11)

Carl Friedrich Fasch

Heil dem Manne, der rechtschaffen lebet

I. TEIL

Heil dem Manne, der rechtschaffen lebet,
der nach Gottes Lehre wandelt.
Der ist wie ein Baum,
der seine Frucht bringet zu seiner Zeit;
und seine Blätter verwelken nicht,
und was er machet, das gerät wohl.
Leite mich in deiner Vorschrift Steige,
denn mein Verlangen ist nach ihr.
Heil dem, o treuer Gott,
der sich, zu deinem Pfad will wenden.
Du wirst sein Schutz sein ewiglich,
führst ihn an Vaterhänden.
Du bist der Deinen Zuversicht,
Dein Wort ist Wahrheit, Recht und Licht.
Du bist gütig und freundlich,
lehre mich deine Rechte.
Wenn dein Wort offenbar wird,
so erfreuet es und machet klug die Einfältigen.
Ich will mit meinen Lippen erzählen
alle Rechte deines Mundes.
Meine Zunge rühmt im Wettgesang dein Lob.

II. TEIL

Unsre Missetat drückt uns hart,
du wollest unsre Sünde vergeben.
Meine Seele liegt im Staube,
erquicke mich nach deinem Worte.
Dein Wort ist meinem Munde süßer denn Honig.
Dein Wort ist meines Fußes Leuchte
und ein Licht auf meinem Wege.
Meine Seele hanget dir an.
Wie hab' ich dein Gesetz so lieb,
ich denk ihm nach den ganzen Tag.
Dein Gesetz ist mein Ergötzen,
dein Wort vergess ich nie.
Herr, du bist wahr
und deine Gebote sind sind eitel Wahrheit.
Lass dir gefallen, Herr,
das willige Opfer meines Mundes
und lehre mich deine Rechte.
(uit Psalm 119)

Ferdinand Hiller

Wohl denen, die ohne Wandel leben

Wohl denen, die ohne Wandel leben,
die im Gesetz des Herrn wandeln,
denn welche auf seinen Wegen wandeln,
die tun kein Übels.
O daß mein Leben deine Rechte
mit ganzem Ernste hielte.
Wohl denen, die seine Zeugnisse halten,
die ihn von ganzem Herzen suchen.
Deine Rechte will ich halten,
verlaß mich nimmermehr.
Wenn ich schaue allein auf deine Gebote,
so werde ich nicht zuschanden.
Ich suche dich von ganzem Herzen,
laß mich nicht fehlen deiner Gebote.
Tue wohl wohl deinem Knechte,
daß ich lebe und dein Wort halte,
daß ich sehe die Wunder in deinem Gesetze.
Öffne mir die Augen: ich bin ein Gast auf Erden,
verbirg deine Gebote nicht vor mir.
Meine Seele ist zermalmet von Verlangen
nach deiner Rechten allezeit.
Meine Seele liegt im Staube,
erquicke mich nach deinem Wort.
Ich gräme mich, daß mir das Herz verschmachtet:
stärke mich nach deinem Wort.
Herr, ich weiß, daß deine Gerichte recht sind
und hast mich treulich gedemütiget,
deine Gnade müsse mein Trost sein,
wie du deinen Knechten zugesaget hast.
Herr, dein Wort bleibet ewiglich,
so weit der Himmel ist,
deine Wahrheit währet für und für.
Wo dein Gesetz nicht mein Trost gewesen wäre,
so wär' ich vergangen in meinem Elend.
Du bist mein Schirm und Schild,
ich hoffe auf dein Wort.
Laß meine Seele leben, daß sie dich lobe,
und deine Rechte mir helfen.
(uit Psalm 119)

Felix Mendelssohn Bartholdy *Denn er hatt seinen Engeln befohlen*

Denn er hatt seinen Engeln befohlen über dir,
daß sie dich behüten auf allen deinen Wegen,
daß sie dich auf den Händen tragen
und du deinen Fuß nicht an einen Stein stoßest.
(Psalm 91)

Collegium Ad Mosam

Collegium Ad Mosam werd in 1994 opgericht op initiatief van Huub Ehlen en bestaat uit professionele zangers, solisten en instrumentalisten, die zich richten op een authentieke uitvoering van barokmuziek. Het ensemble treedt op in flexibele samenstelling, als koor, kleinkoor, orkest, solistenensemble of consort. De vocale solisten zingen eveneens de koorpartijen, zoals veelal gebruikelijk was in de Barok. Naast grote werken van Bach, Monteverdi en Biber werden ook veel thematische programma's uitgevoerd. Zo ont-

stonden concerten in samenwerking met jazzmusici, dichters en dansers. Werken van minder bekende componisten stonden eveneens op het programma. Collegium Ad Mosam heeft haar basis in de Limburgse Euregio en is geregeld te gast op het Festival van Vlaanderen, Musica Sacra Maastricht en in de Randstad.

Huub Ehlen

Artistiek leider Huub Ehlen studeerde muziekpedagogiek, solozang, koordirectie, muziektheorie en compositie. Hij is als docent stemexpressie verbonden aan de Hogeschool Zuyd. Daarnaast verzorgt hij cursussen voor zangers en dirigenten. In die laatste hoedanigheid is hij verbonden aan de tweejaarlijkse workshop Barokinterpretatie van het Collegium Ad Mosam, gaf hij cursussen in het kader van het Koorfestival in Rotterdam, workshops aan de Universiteit van Diepenbeek (België), het Psalmenfestival in de Leidse Pieterskerk en aan het Maastrichts Conservatorium.

Dit concert wordt opgenomen door KRO Radio 4. Uitzending zal plaatsvinden op woensdag 5 oktober 2011 in het programma Avondconcert tussen 20.00 en 23.00 uur.

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra Maastricht, Theater aan het Vrijthof Maastricht en KRO Radio4

- FESTIVALDIRECTIE Jacques Giesen en Hugo Haeghens
- BESTUUR Jean Jacobs, Eddy Klomp en Bas Huijser
- PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen, Hugo Haeghens, Stijn Boeve, Fons Dejong (Theater aan het Vrijthof), Russell Postema, Sylvester Beelaert (KRO) en Jos Leussink (hors catégorie)
- PROJECTLEIDING EN FONDSENWERVING Stijn Boeve
- MARKETING EN PUBLICITEIT Edmée Janssen
- PRODUCTIE Peter Noten
- UITBALIE Hanneke Roymans
- TECHNIEK Peter Vanhex
- FACILITAIR Roel Schoenmaeckers en Claire Dullens
- FINANCIËN Jos Spauwen en Joyce Paquay
- REDACTIE Philip Leussink (vormgeving) en Jacinta Wetzter
- BASISONTWERP Dorine Verharen bNO

Stichting Musica Sacra Maastricht
Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
info@musicasacramaastricht.nl • www.musicasacramaastricht.nl

- MET DANK AAN Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, KRO Radio4, Prins Bernhard Cultuurfonds, VSBfonds, Fonds voor Cultuurparticipatie, Stichting Elisabeth Strouven, Maastricht VIA 2018, RKK, Stichting Kanunnik Salden Nieuwenhof, de Vrienden van Musica Sacra Maastricht, Limburgs Festival Platform, Zuiderlucht, RTV Maastricht, VVV Maastricht en Cultuurzomer, L1 Radio en Televisie en Dagblad De Limburger (Media Groep Limburg) voor de financiële en promotionele ondersteuning.
- SAMENWERKINGSPARTNERS Lumière Cinema Maastricht, Selexyz Dominicanen, Conservatorium Maastricht, Academie Beeldende Kunsten Maastricht, Toneelacademie Maastricht, Tout Maastricht, Maastricht VIA 2018, Opera Zuid, Limburgs Symfonie Orkest, Intro in situ, Bonnefantenmuseum, Studium Chorale, RKK, Dr. Fons Kurris, Ds. Joen Drost, Dom Adrianus Lenglet, RTV Maastricht, alle deelnemende muzikanten (Participatieproject 'In C') en locaties.

STEUN HET FESTIVAL

Voor een bijdrage vanaf € 30 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie www.musicasacramaastricht.nl voor meer informatie en aanmelding.

theater
aan het vrijthof

KRO

RKK

Radio 4

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

provincie limburg

TV FM TXT NL

Limburgs
festival
platform

STICHTING ELISABETH STROUVEN

zuiderlucht
cultureel maandblad

Gemeente Maastricht

M MAASTRICHT

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

VSBfonds

Prins Bernhard
Cultuurfonds

De Limburger
Limburgs Dagblad

maastricht:
STER OORDE DE STEDEN

STICHTING
Kunst en Cultuur
Maastricht

Maastricht
VIA 2018

MAASTRICHT
VIA 2018

